HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מאן דשרי דהא ליכא דיורין ומאן דאסר זימנין דהוי בה דיורין ואתי לטלטולי [א] קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ובא למעטו מיעטו באילנות לא הוי מיעוט בנה בו עמוד גבוה עשרה ורחב ד' הוי מיעוט פחות מג' לא הוי מיעוט מג' ועד ד' רבה אמר [ב] הוי מיעוט ורבא אמר לא הוי מיעוט רבה אמר הוי מיעוט דהא נפיק ליה מתורת לבוד רבא אמר לא הוי מיעוט כיון דלא הוי מקום ד' לא חשיב הרחיק מן הכותל ד' ועשה מחיצה הועיל פחות מג' לא הועיל מג' ועד ד' רבה אמר [ג] הועיל רבא אמר אינו מועיל רבה אמר הועיל דהא נפיק ליה מתורת לבוד רבא אמר אינו מועיל כיון דלא הוי מקום ד' לא חשיב רב שימי [א] מתני לקולא טח בו טיט ויכול לעמוד בפני עצמו הוי מיעוט אינו יכול לעמוד בפני עצמו רבה אמר [ד] הוי מיעוט רבא אמר [ה] לא הוי מיעוט רבה אמר הוי מיעוט השתא מיהא קאי רבא אמר לא הוי מיעוט כיון דלא יכול למיקם בפני עצמו לא כלום הוא הרחיק מן התל ד' ועשה מחיצה הועיל פחות מג' או על שפת התל רב חסדא ורב המנונא חד אמר הועיל וחד אמר לא הועיל תסתיים דרב חסדא אמר הועיל דאתמר העושה מחיצה על גבי מחיצה אמר רב חסדא בשבת הועיל [ו] בנכסי הגר לא קנה ורב ששת אמר [ז] אף בשבת נמי לא הועיל תסתיים אמר רב חסדא ומודה לי רב ששת [ח] שאם עשה מחיצה על התל שהועיל מאי טעמא הואיל ובאויר מחיצות העליונות הוא דר בעי רבה בר בר חנה נבלעו מחיצות התחתונות והעליונות קיימות מהו למאי אי לנכסי הגר היינו דירמיה ביראה [ב] דאמר ירמיה ביראה אמר רב יהודה [ט] האי מאן דשדא ליפתא [ג] אפילא דארעא דגר ואתא ישראל אחרינא רפק בה פורתא בתרא קני קמא לא קני מ"ט בעידנא דשדא לא קא שבח כי קא שבחא ממילא קא משבחא [י] ואלא לענין שבת הוי מחיצה הנעשה בשבת [ד] ותניא כל מחיצה הנעשה בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה לאו איתמר עלה אמר רב נחמן לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל אסור כי איתמר דרב נחמן אמזיד איתמר ההיא איתתא דעבדה מחיצה על גבי מחיצה בנכסי הגר אתא ההוא גברא רפק בה פורתא אתא לקמיה דרב נחמן אוקמה בידיה אתת איהי וקא צווחא קמיה אמר לה מאי איעביד לך דלא מחזקת כדמחזקי אינשי [ה] קרפף בית שלש וקירה בו בית סאה [ו] רבא אמר אויר קירויו מייתרו ורבי זירא אמר [כ] אין אויר קירויו מייתרו לימא [ז] רבא ורבי זירא בפלוגתא דרב ושמואל קא מיפלגי [ח] דאיתמר אכסדרה בבקעה רב אמר [ל] מותר לטלטל בכולה ושמואל אמר אין מטלטלין אלא בד' אמות רב אמר מותר לטלטל בכולה אמרינן פי תקרה יורד וסותם ושמואל אמר אין מטלטלין אלא בארבע אמות לא אמרי' פי תקרה יורד וסותם

אי

דלית בה דיורין. שיאסרו על בני מבוי הלכך רשות בני מבוי הוא ובני שביל לא אסרי עלה דהוי כחצר קטנה שנפרצה לגדולה דגדולה מותרת וקטנה אסורה ושביל לא מתקנינן ליה גזרה שמא יאמרו לחי מועיל לשביל דעלמא: **באילנות לא הוי מיעוט.** דדרך קרפף להיות בו אילנות ולא בטיל ליה [א] היקף קמא: **בנה בו עמוד.** ואפילו באמצע ובכך נתמעט מבית סאתים: **פחות מג'.** טפחים אפי' נתמעט מבית סאתים כמאן דליתיה דמי: **דהא נפקא ליה מתורת לבוד.** כלומר דהא חשיב ליה ג' בעלמא למיפק מתורת לבוד הלכך ה"נ חשיבי ולא בטיל: **הרחיק מן הכותל.** של קרפף ד' טפחים ועשה מחיצה [ב] לדירה: **הועיל.** מחיצה זו להיות היקף חדש והוי פתח ולבסוף הוקף: **פחות מג' לא הועיל.** דהוי כמחיצה על גבי מחיצה. ולא בנתמעט מבית סאתים מיירי מדלא נקט מיעוט ואינו מיעוט דאי נתמעט ודאי הוי מיעוט שאפילו הוסיף על עודי הכתלים עד שנתמעט שפיר דמי כדלקמן אלא למיהוי פתח ולבסוף הוקף מיירי: **מתני לקולא.** להך פלוגתא דלעיל ואמר דבשלשה דנפק ליה מתורת לבוד כולהו מודו דעמוד הוי מיעוט ומחיצה הויא מחיצה לדירה ולא כמוסיף ובפחות משלשה פליגי: **טח בטיט.** והוסיף על עודי הכתלים עד שנתמעט. והאי לאו רבה בר שימי קאמר לה אלא מילתא באנפי נפשיה היא: **ויכול לעמוד.** הטיט בפני עצמו שעשוי בעודי שאפילו ניטל כותל הראשון יכול זה לעמוד: **הוי מיעוט ולא הוי מיעוט** גרס הכא: **הרחיק מן התל.** שבקרפף ויש מן התל עד המחיצה יותר מבית סאתים הרבה ועשה מחיצה לדירה אצל התל ברחוק ד' טפחים ועדיין יש יותר מבית סאתים בין ישנה לחדשה אבל זו לדירה עשאה: **הועיל.** והכל מותר: **לא הועיל.** דהויא מחיצה על גבי מחיצה: **וחד אמר הועיל.** דקסבר מחיצה ע"ג מחיצה מהניא להיות היקף לדירה: **בנכסי הגר.** שמת ואין לו יורשין אין זו חזקה לקנות ואם בא אחר והחזיק בהן קנה האחרון: **בשבת.** כגון לענין היקף לדירה שבתחילה היתה מחיצה הוגנת אלא שלא הוקפה לדירה: הכי גרסינן **מודה לי רב ששת שאם עשה מחיצה על התל** ולא גרסי' **על שפת.** והכי פי' אף על גב דפליג ואמר דלא מישתרי קרפף בהכי היינו טעמא שהדר בקרפף באויר מחיצות התחתונות דר אבל אם היה תל יותר מבית סאתים ועשה מחיצות סביב עליו להשתמש על גובה התל [ג]: **הואיל.** והדר על התל דר באויר מחיצות העליונות ולא מהני ליה תחתונות מידי הלכך לאו מחיצה על גבי מחיצה היא: **בעי רבה.** למ"ד אין מחיצה על גבי מחיצה נבלעו התחתונות בקרקע שהיה העפר רך ותיחוח ונחבט הכותל בבת אחת בשבת ולא נפל אלא נבלע והעליונות קיימות מהו: **אי לנכסי הגר.** קא מיבעיא ליה אי לא קדם אחר והחזיק בהן עד שנבלעו התחתונות ונמצא שאין בו אלא מחיצות שעשה לו זה ומעכשיו קנוי לו: **דשדא ליפתא אפילא.** נטע לפת בגומא שמלא בקרקע הגר ולא חפרה הוא דאי חפרה במכוש ראשון קנה: **לא קא שבח.** ולאו חזקה היא ואנן נעל גדר ופרץ כל שהוא תנן (ב"ב דף מג.) מידי דמהני הוי חזקה: **ממילא שבח.** וההיא שעתא לאו איהו מחזיק בה אלא לפת הוא דשבח ואזיל. והכא נמי כיון דבשעתא דהחזיק לאו חזקה היא כי הדור הוו מחיצות ממילא הוא דהוו ולא איהו דעביד: **אלא לענין שבת.** אי משתרי בעליונות שהיו בטילות עד עכשיו: **לזרוק.** לחומרא: **וקירה בו בית סאה.** קירוי גג: **אויר קירויו מייתרו.** שאם המקורה מיחשבא בהדי אידך כאילו לא קירוהו ואכתי הוי יותר מבית סאתים: **אין אויר קירויו מייתרו.** דאמרינן פי תקרה יורד וסותם: **אכסדרה.** מקורה בגג חלק כעליות שלנו ואינו משופע והיא קירוי שבכל הש"ס:

ה"נ

מאן דשרי דהא לית ביה דיורין. ובשביל [ד] לית ביה דיורין דליתסרו עליה ולפירוש הקונטרס דאית ביה דיורין לא אסרו עלה משום גיפופי: **ומאן דאסר זימנין דאית ביה דיורין.** שהשבתים שאצל הרחבה יפתחו מבתיהן לרחבה ויאסרו הרחבה על בני מתא להוציא בה כלים ששבתו בתוכה ומשום הכי אסור לטלטל ממתא לרחבה דשמא יטלטלו גם לאחר פתיחת הדיורין בלא עירוב כמו עתה אבל רחבה גופיה שרי שהרי אף לאחר שיפתחו מותר לטלטל כלים ששבתו בתוכה: **שאם עשה מחיצה על שפת התל שהועיל.** רש"י לא גריס על שפת התל דהוה משמע לאותן הדרים למטה אלא גריס על התל והועיל לאותן הדרים על התל ומיהו צריך לפרש דמיירי על שפת התל שאם הרחיקו ד' מן השפה אין שם חידוש דהכי נמי למטה אם הרחיק הועיל: **אכסדרה בבקעה.** רש"י פירש לקמן דאכסדרה פרוצה מארבע רוחותיה והשתא אתי שפיר הא דנקט בבקעה שאין שם מחיצות ולא נקט בחצר וגרס לקמן בפרק כל גגות (דף צד.) דמשני שמואל אדשמואל כי לית ליה בד' אבל בג' אית ליה וקשיא לפירושו דבסוכה אמרינן דאפילו בשתי רוחות זה כנגד זה לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם משום דהוי כמבוי מפולש ומפרש ר"ת דאכסדרה אית לה שלשה מחיצות כדאמרינן בפרק לא יחפור (ב"ב דף כה:) עולם דומה לאכסדרה ורוח צפונית אינה מסובבת וגרס בפרק כל גגות (לקמן דף צד:) כי לית ליה בשלש אבל בד' אית ליה פירוש שיש ג' מחיצות ומעט מן הרביעית ורב אית ליה פי תקרה יורד וסותם אפי' בשתי מחיצות ובזה שלא כנגד זה והא דלא נקט אכסדרה בחצר משום דסתם אכסדרה בחצר יש לה ג' מחיצות להכי נקט בקעה דאפי' כי ליכא אלא שתי מחיצות אמר רב פי תקרה יורד וסותם:

אי

מסורת הש"ס

א) [גי' הרא"ש ורש"י: רבה בר שימי], ב) ב"ב נג: ושם איתא רבי ירמיה וכ"ה בגיטין לז., ג) פי' בקעים, ד) שבת קא: לעיל כ., ה) [נ"ל רבה], ו) [נ"ל רבה], ז) [לקמן צ: לד: סוכה יח:],

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה באילנות וכו' ולא בטיל ליה היקף קמא תא"מ ונ"ב ס"א משום קמא: (ב) ד"ה הרחיק וד"ה הועילה מחיצה הד"א: (ג) ד"ה הכי גרסינן וכו' על גובה התל הועיל הואיל והדר כצ"ל והד"א: (ד) תוס' ד"ה מאן דשרי וכו' ובשביל נמי לית ביה. [ובס"י הגי' וכ"ש שביל דלית כו']:

◆

גליון הש"ס

גמ' קרפף בית שלש וקירה בו בית סאה. עי' לקמן דף צ ע"א תוס' ד"ה אלא שתי:

◆

מוסף רש"י

דשדא ליפתא אפילא דארעא דגר. שזרע לפת בתוך נקעים של קרקע הגר ולא כיסה עפר ולא עשה כלום כי אם זריקת הלפת בתוך החריץ לא הויא חזקה, שהרי לא עשה שום תיקון בקרקע והשלכת זרע בקרקע אינו מעשה אלא אם כן זורע ואח"כ מכסהו עפר, ואע"פ שגדל הלפת ונשרש בקרקע היום ולמחר, ממילא הוא דקשבח, ולא דמי לרפק בה פורתא דמעשה קעביד בגוף הקרקע ומשביח הקרקע מיד בחרישה זו (רשב"ם ב"ב נד.). **אכסדרה בבקעה.** הבקעה כרמלית, כדאמרינן ביציאות השבת (שבת ו:) ואכסדרה זו פרוצה מד' רוחותיה ועומד קירויה על ד' יתדות ונותנין ד' קורות מיתד ליתד ועליהן מסדרין הנסרין, ואותן הקורות קרי פי תקרה, והאי דנקט בקעה משום דבעיר סתם אכסדראות סמוכות להקיף בית או חצר, ואיכא מחיצה אחת או שתים ומודה שמואל התם דמטלטלין (לקמן צ:) להכי נקט בקעה דמתוך שאינה סמוכה לבית אין לה דפנות, שאין עושין דפנות לשם אכסדרה (סוכה יח:).

◆

רבינו חננאל

מאן דשרי דהא לית בה דיורין וכחצר דמיא. ומאן דאסר גזר דילמא מיתבי בה דיורין. וקי"ל הילכתא כמאן דמיקיל ושרי ולא חייש לדיורין. וכבר פירשנוה למעלה [א] (ורחבה) [דברחבה] דרבים הוא (ולא) [דלא] חיישינן. אבל ברחבה דיחיד זימנין דמימליך ובני בתי ודייר בה דיורין. **קרפיף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ובא למעטו באילנות לא הוי [מיעוט]**, דהא נטיעת אילנות בחצר כחצר דמו כדאמרן. עמוד גבוה י' טפחים ורחב ד' טפחים הוי מיעוט פחות משלשה לא הוי מיעוט. וכן סלקא סוגיא דשמעתא, ארבעה הוי מיעוט פחות לא. **הרחיק מן התל ד' ועשה בו מחיצה הועיל בו.** פי' התל הוא מקום שלא הוקף לדירה, ואם הרחיק משפת התל ארבעה טפחים ועשה בו מחיצה לדירה הותר לו לטלטל בכולו, אבל בפחות משלשה, וכן העושה מחיצה על שפת התל לא. דאין מחיצה שעשה עכשיו מבטלת גידור התל שהוא מחיצתו המוקף שלא לדירה אילו דברי רב ששת. ורב חסדא אמר העושה מחיצה ע"ג מחיצה בשבת

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה ח טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף ד:

לח ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:

לט ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:

[לט] [ד מיי' שם הלכה ט]:

מ ה טוש"ע שם ס"ז:

מא ו מיי' פ"ב מהלכות זכייה ומתנה הלכה יא סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ערה סעיף כג:

מב ז ח מיי' פט"ז מהל' שבת הל' ט טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף ח:

מג ט מיי' פ"ב מהל' זכייה הל' י טוש"ע ח"מ סי' ערה סעיף כג:

מד י מיי' פט"ז מהל' שבת הל' [ט] כב טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף ח [וסי' שסב סעיף ג]:

מה כ מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה ז סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף יב:

מו ל מיי' פי"ז שם הלכה לה סמג שם:

◆

רבינו חננאל (המשך)

הועיל, בנכסי הגר לא קנה. ורב ששת אמר אפילו בשבת לא הועיל. ואמר רב חסדא מודה לי רב ששת בעושה מחיצה על שפת התל ודר בתל שהועיל. הואיל ובמחיצות העליונות הוא דר ומותר לטלטל בכולו. והילכתא כרב חסדא בין בשבת דהוא לקולא, ובין בנכסי הגר, דהא רב נחמן קאי כוותיה. **בעי רבה בר חנן** אליבא דרב ששת נבלעו מחיצות התחתונות והעליונות קיימות מהו, כמחיצה ע"ג מחיצה הוי אי לא. ופשיט אביי לעיניין שבת הא קי"ל כל מחיצה שנעשית בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה. ואפילו רב נחמן דאמר לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל אסור, לא אמר אלא במתכוין לעשות מחיצה כדי לטלטל הוא דאסר, אבל כי האי גוונא אפילו רב נחמן שרי. או בנכסי הגר האמרינ' האי מאן דשדא ליפתא בי (סילחי) [פילי] דארעא דגר לא עבד ולא מידי. מאי טע' בעידנא דשדא האי ליפתא לא משבחא ולא מידי, בתר הכי כי קא שבחא ממילא שבחא. האי נמי בעידנא דעבד מחיצה ע"ג מחיצה לא הועיל, בתר דנבלעו התחתונות לא עשה הוא בעליונות כלום, הילכך לא קנה בניכסי הגר כלום כי האי גוונא. **האי איתתא** דעבדא מחיצה על גבי מחיצה בניכסי הגר אתא ההוא גברא רפק ביה פורתא. אוקמה רב נחמן בידה להההוא דרפק בניכסי הגר. אתא היא צווחה קמיה ולא אשגח בה אמר לה לא אחזקת כדמחזקי אינשי. **קרפיף בית שלש סאין וקירה בו בית סאה. רבה אמר קירויו מייתרו.** וכאילו יתר מבית [סאתים] הוא ואסור. ור' זירא אמר אין קירויו מייתרו, אלא הקרוי מפסיק בינתים וזה אין בו יותר מבית סאתים ומותר. לימא בפלוגתא דרב ושמואל פליגי, דאיתמר אכסדרא בבקעה רב אמר מותר לטלטל בכולה, אמרינן פי תקרה יורד וסותם והויא לה רשות היחיד. ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בד' אמות כרשות הרבים, לא אמרינן פי תיקרה יורד וסותם. ר' זירא כרב דאמר פי תיקרה יורד וסותם, וזה המקורה נמי אמרינ' פי תיקרה יורד וסותם, ואין בזה שאינו מקורה אלא בית סאתים. ורבה כשמואל דאמר אכסדרה ורשות הרבים רשות אחת הן אין מטלטלין בהן אלא בד' אמות ואין ביניהן מחיצה מפסקת.

א) אולי ר"ל לעיל דף ח' בהא דאמרינן שם דברחבה דיחיד חיישינן דלמא מימליך ע"ש.